

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“ (Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XXVIII mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2023

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences (Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

28- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2023

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 26/2023 ze dne 8. Únor2023)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republiky)
Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačšín - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Vladislav Fedorenko - doktor práv, profesor, DrHb - doktor habilitace práva (Polská akademie věd), čestný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dashevska - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XXVIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. str. 607

Svazek XXVIII mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2023
© autoři článků, 2023

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA, SAMOSPRÁVA A STÁTNÍ SPRÁVA	12
<i>§1.1 КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УТВОРИВ ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ (Романенко Є.О., Національний Авіаційний Університет, Непомнящий О.М., Національний Авіаційний Університет)</i>	12
<i>§1.2 COMPARISON OF THE MANAGEMENT SYSTEM OF F. ČUBA AND T. BAŤA (Karel Nedbálek)</i>	25
<i>§1.3 СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ (Доценко Т., Київський національний університет імені Тараса Шевченка)</i>	45
<i>§1.4 ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (Олексієнко О.М., Броварський ліцей № 6, Сидоренко С.С., Броварський ліцей № 6)</i>	59
ODDÍL 2. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU	71
<i>§2.1 THE ROLE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND SPECIAL ECONOMIC ZONES IN ECONOMIC DEVELOPMENT OF SOUTHEAST ASIA (EXAMPLD BY MALAYSIA AND INDONESIA) (Kuznietsova N., Taras Shevchenko National University of Kyiv)</i>	71

§2.2 РОЛЬ БАНКІВ У ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ (Грубляк О.М., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Лисенко Ж.П., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Олексин А.Г., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) 99

§2.3 РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗМІН (Федишин М.П., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) 110

§2.4 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ГАРМОНІЗАЦІЇ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ (Шевців Л.Ю., Львівський національний університет імені Івана Франка) 129

ODDÍL 3. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE 159

§3.1 ДИГІТАЛІЗАЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ (Богомаз К.Ю., Дніпровський державний технічний університет, Кравцов Ю.С., Дніпровський державний технічний університет, Сорокіна Л.М., Дніпровський державний технічний університет) 159

§3.2 СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО КОМПЛЕКТУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОПТИЧНОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ У ПРАКТИКУМІ З ФІЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (Величко С.П., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Величко І.С., компанія «Data Art», Ковальов С.Г., ПАТ «НВП «Радій», Миколайко В.В., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) 170

§3.3 КАЛЕЙДОСКОП ЖАХІВ ТА ФІЛОСОФІЯ НАТОВПУ В ПРОЕКТІ МИКОЛИ ЛУКІНА «РОЗТИН ГУЛІВЕРА» (Жадейко О.М., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв) 272

§3.4 ГЛОБАЛЬНІ АКТОРИ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ І ПРОГНОСТИЧНИЙ ДИСКУРС (Копель О.А., Київський національний університет імені Тараса Шевченка) 284

§3.5 ГУМАНІТАРНІ ОРІЄНТИРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА (Кравцов Ю.С., Дніпропетровський державний технічний університет, Якуніна А.О., Дніпропетровський державний технічний університет) 296

§3.6 ОСОБЛИВОСТІ ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЇ ТА КОНВЕРСІЇ В УМОВАХ ІСНУВАННЯ ЯЛТИНСЬКО-ПОТСДАМСЬКОЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ (Пархомчук О.С., Київський національний університет імені Тараса Шевченка) 307

§3.7 ТЕРМІНИ «ISSEI», «NISEI», «SANSEI» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОЇ МЕТАФОРИ (Яловенко О.В., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) 320

ODDÍL 4. PRÁVNÍ ŘADA 338

§4.1 ЦИВІЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ ПОЧИНАЄ ПРАЦЮВАТИ (Романенко Є.О., Національний Авіаційний Університет, Глоба Д.М., Національний авіаційний університет) 338

§4.2 ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ У СФЕРІ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В УКРАЇНІ (Блінова Г.О., Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Потіп М.М., Національний технічний університет «Дніпровська політехніка») 352

§4.3 ЗАГАЛЬНІ КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ (Бугера О.І., Національний транспортний університет) 381

§4.4 КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ У ВИЗНАЧЕННІ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН (Мошняга Л.В., Донецький державний університет внутрішніх справ, Дідюк І.Л., Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом») 391

ODDÍL 5. KULTURA A UMĚNÍ 409

§5.1 КЛОУН. БЛАЗЕНЬ. МУДРЕЦЬ: ТЕМА СВОБОДИ ТА МОТИВ ГРИ У ДРУКОВАНІЙ ГРАФІЦІ АРКАДІЯ ТА ГЕННАДІЯ ПУГАЧЕВСЬКИХ (Романенкова Ю.В., Київський університет імені Бориса Грінченка, Палійчук А.В., Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв) 409

ODDÍL 6. TECHNICKÉ VĚDY 425

§6.1 БІОЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (Голік Ю.С., Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Чепурко Ю.В., Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка») 425

§6.2 ГІДРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АКТИВНОГО МУЛУ ОЧИСНИХ СПОРУД М. ЖИТОМИРА (Циганенко-Дзюбенко І.Ю., Державний університет «Житомирська політехніка», Гандзюра В.П., Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Демчук Л.І., Державний університет «Житомирська політехніка», Алпатова О.М., Державний університет «Житомирська політехніка», Вовк В.М., громадська організація «Фонд сталого розвитку України») 440

ODDÍL 7. NÁRODNÍ BEZPEČNOST

462

§7.1 *ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ КРАЇН США ТА ГЕРМАНІЇ*
(**Гуцол В.В.**, Головне управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України, **Романенко Є.О.**, Національний Авіаційний Університет)

462

ODDÍL 8. LÉKAŘSKÉ VĚDY

477

§8.1 *КЛІНІКО-ЛАБОРАТОРНІ КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ ГЕРПЕСВІРУСНОЇ МАТЕРИНСЬКО-ПЛОДОВОЇ ІНФЕКЦІЇ* (**Попова Н.Г.**, Харківський національний медичний університет, **Торяник І.І.**, ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова НАМН України»)

477

§8.2 *ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ТА ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПАЙКІВ ХАРЧУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ КРАЇН НАТО ТА ЗСУ* (**Чорна В.В.**, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, **Козярін І.П.**, Національний університет охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика, **Подолян В.М.**, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, **Івашкевич Є.М.**, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, **Струтинська О.Б.**, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, **Гудзевич Л.С.** Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)

489

ODDÍL 9. POLITOLOGIE

509

§9.1 *ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНУ ДИНАМІЧНОЇ РІВНОВАГИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА* (**Лясота А.Є.**, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара)

509

ODDÍL 10. PSYCHOLOGIE 524

§10.1 *ГЕНЕЗА СУБ'ЄКТНОГО ПІДХОДУ ДО ОСОБИСТОСТІ* 524
(**Прищак М.Д.**, Вінницький національний технічний університет)

ODDÍL 11. SOCIOLOGIE 561

§11.1 *РЕЕМИГРАЦІЯ ВИМУШЕНИХ ЕМІГРАНТІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ В ДОСЛІДЖЕННІ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА* 561
(**Ройко Т.В.**, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка)

ODDÍL 12. CESTOVNÍ RUCH 573

§12.1 *RELIGIOUS TOURISM IN UKRAINE: STATUS AND PROBLEMS OF DEVELOPMENT* (Dotsenko A.I., Open International University of Human Development "Ukraine", **Borysova O.V.**, Kyiv National University of Technology and Design, **Hryniuk D.Yu.**, Taras Shevchenko National University of Kyiv) 573

ODDÍL 13. LÉKÁRNA 584

§13.1 *МЕЗОТЕРАПІЯ. РОЗРОБКА СКЛАДУ СУЧАСНОГО ПРЕПАРАТУ ДЛЯ МЕЗОТЕРАПІЇ* (**Семенова К.М.**, Національний фармацевтичний університет, **Алмакаєва Л.Г.**, Ужгородський національний університет) 584

5. Parliamentary Assembly Doc. AS/Jur (2011) 45: [Веб-сайт].
URL: <http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2011/ajdoc45.pdf>
(дата звернення: 10.07.2022).

6. Кримінальний кодекс Швейцарії (1937) [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf>

7. Уголовный кодекс Австралии. URL: <http://crimpravo.ru/codex/avstral/2.doc> (дата звернення: 10.02.2018 р.).

ODDÍL 5. KULTURA A UMĚNÍ

§5.1 КЛОУН. БЛАЗЕНЬ. МУДРЕЦЬ: ТЕМА СВОБОДИ ТА МОТИВ ГРИ У ДРУКОВАНІЙ ГРАФІЦІ АРКАДІЯ ТА ГЕННАДІЯ ПУГАЧЕВСЬКИХ (Романенкова Ю.В., Київський університет імені Бориса Грінченка, Палійчук А.В., Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв)

Вступ. Серед вічних тем, у сонмі яких будь-хто, як романтик, так і скептик, може знайти щось для себе, завжди одне з почесних місць посідала тема Свободи. Свободи творчої особистості, значення свободи для мистецтва. Що може бути для митця важливішим за свободу? Кожна доба трактувала її по-своєму, якась епоха дарувала митцеві волю та робила його володарем сердець, дозволяла диктувати смаки, формувати свідомість особистості, а якась – робила ледь не рабом, позбавленим імені, перетворювала на інструмент у руках можновладців... Протистояння митця як уособлення свободи та влади як її нищівної сили також серед найзатребуваніших тем впродовж багатьох десятиріч. Чи то був артист, чи художник, чи поет – митці завжди поділялися на улюбленців долі та опальних бунтарів. Мало кому щастило мати право слова, перебуваючи за спинкою трону. Історія знає багато прикладів, коли ціною свободи слова було життя. У кращому випадку – тавро божевільного. Персоніфікацій свободи також упродовж багатьох століть було чимало, і однією із них, до якої митці повертаються знову і знову, був блазень у його численних втіленнях. Його образ обігрували музиканти, дуже любили актори, він був завжди на устах поетів, і, звичайно ж, був серед фаворитів у художників. Ті, хто завжди сам є іграшкою в руках Долі, хто залежить від смаків можновладців чи примхи натовпу, звісно ж, бачать у цьому образі себе.

Виклад основного матеріалу. Блазень, клоун, дурень, паяц... Це не просто витівник, який міг веселити публіку, хоча і це він мав вміти робити якомога краще. Не просто той, хто допомагав прикрасити нудьгу або виконував дрібні доручення при монаршій особі. Це часто й дуже впливові особистості – довірені особи монархів, радники, політики, ледь не всесильні, якщо королівством міг правити король, то королем нерідко керував блазень. Втілення права говорити правду, не боячись розплати, уособлення свободи слова, мудрості, прихованої за маскою балагура, блазень часто вирішував долю держави, був радником володаря та фактично другою людиною у державі, користуючись майже необмеженим впливом... Щоправда, і ціну він за свою могутність і впливовість сплачував непомірну – власну гідність, адже не кожен знайде в собі сили терпіти приниження, маючи на голові ковпак дурня та вислуховуючи блюзнірства на свою адресу. Але водночас блазень-мудрець міг без остраху говорити те, що думає, прикриваючись маскою дурня, це людина, яка не була частиною натовпу, яка мала свободу говорити. Тому, звичайно, і в мистецтві блазень давно став уособленням, символом свободи, хоча й не завжди безкарної. Нерідко він протиставлявся скутим безліччю канонів можновладцям, вільна пташка супротив золотої клітки. Він трактувався як узагальнено, так і мав конкретні втілення від літературних героїв до історичних персонажів. До останньої когорти можна віднести відомого французького блазня Трибуле, що служив при дворі двох монархів, Людовика XII та Франциска I, французького блазня на прізвисько Шико, улюбленця Генриха III та Генриха IV, образ якого став дуже популярним у літературі часів романтизму. Англійські монархи теж не забарилися в своїй прихильності до блазнів: Генрих VIII обожнював витівки Соммерса, Яків I та Карл I мали особливе ставлення до Арчі.

Іспанські володарі відомі своїми блазнями-карликами, оспіваними Д. Веласкесом. Імператорський двір Петра І, Катерини І та Анни Іоаннівни веселили Ян Лакоста та Іван Балакирев. Польські королі мали задоволення тримати при дворі Станчика. Цікава закономірність: майже завжди відомі блазні встигали послужити при дворі кількох монархів, не дивлячись на те, що майже всім діставалося від хазяїв, які не завжди були настільки мудрими, щоб вибачати блазням їх вільнодумство та гострий язичок, свобода мала простиратися ДО особи монарха, не чіпляючи його та самого. Тому певна вербальна акуратність мала бути присутня, і блазень був змушений опановувати мистецтво метафор, оволодівати езоповою мовою, ставав філософом і мудрецем.

До цього ж сонму, але дещо глибинніше трактованих, більш завуальовано поданих, можна віднести і, наприклад, персонажів творів С. Брандта, В. Гюго, Ш. де Костера, Ф. Рабле, М. де Сервантеса. Багаточаровість цього мотиву дає прекрасне поле для образотворення. Хитрун Тіль Уленшпітель, нещасний напівбожевільний Дон Кіхот, Ріголетто, численні шекспірівські блазні – без цих втілень свободи висловлювань і балансування на межі смертельної небезпеки на обходиться мистецькій вирій уже дуже давно. Не стало винятком і українське мистецтво. Бубонці ковпака блазня дзвенять і у вітчизняній друкованій графіці.

Серед тих, кого не оминули шарм образу блазня та спокуса оспівувати символ свободи, і київські художники, батько й син, Аркадій (1937- 2020 рр.) та Геннадій (1966 р.н.) Пугачевські. Їх друкована графіка цілком може бу зарахована до своєрідного андеграунду українського мистецтва: вони не володіють жодного державною нагородою, не є членами жодної профільної державної спілки, навіть майже не виставляли плоди своєї творчості у власній країні. На те були вагомі причини. Для цих майстрів головним є професійний

рівень робіт, але не формальний бік супутніх творчості процесів. Тому знайти визнання виявилось легше за межами країни, де немає бюрократизованих процесів вступу до профільних спілок, де не задіяний людський фактор та політичний аспект при оцінюванні творів, тобто надання почесних звань та призів є неупередженим. Саме це дало можливість Аркадію Пугачевському стати членом Товариства граверів по дереву (Велика Британія), вибороти майже два десятки престижних нагород у Бельгії, Великобританії, Італії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Польщі, США, Японії [1], у а його сину, Геннадію, увійти не тільки в цю ж спілку, а ще й у склад Королівського товариства живописців-графіків (Великобританія), виборовши понад півтора десятки нагород у престижних міжнародних мистецьких конкурсах. Обидва майстри пройшли доволі нелегкий шлях до того, щоб бути визнаними за кордоном, не маючи відомості вдома. Тому й супротив, не визнаючи авторитетів, – добре знана ними дорога. Відповідно, й образ вільнодумця-блязня ними також експлуатується доволі часто, при чому, в найрізноманітніших іпостасях. Обидва митці є професіоналами найвищого гатунку в друкованій графіці. Хоча, крім цього, Аркадій займався і дрібною пластикою, віддаючи перевагу бронзі, останні роки життя писав вірші, а Геннадій є фахівцем і у галузі комп'ютерної графіки, дизайну, прекрасним рисувальником та акварелістом. Але передусім вони знані в багатьох країнах світу як екслібристи, з творчості яких розпочалася нова історія українського книжкового знаку, бо саме вони, спільно з Українським екслібрис-клубом, заснування якого також багато в чому є їх заслугою, стали організаторами перших двох виставок-конкурсів екслібрису в Києві за доби вже незалежної України, в 1993/4 р. З цієї події і почався новий літопис вітчизняного книжкового знаку, який на сьогодні гідно презентує Україну в багатьох куточках світу [7; 11].

Художники працюють у техніках високого друку, це ксилографія, гравюра на пластику, переважно кольорова. Звичайно, є певні тенденції змін вподобань щодо технік, можна з певною часткою впевненості стверджувати, що обидва майстри в ранні роки своєї творчості віддавали перевагу чорно-білим або дуже монохромним аркушам, а з плином часу їх робот ставали все більше поліхромними. Але бувають і ознаки зворотних процесів. Деякі роботи і зрілого періоду виконуються художникам в усвідомлено обмеженій за кольорам манері. Їх аркуші завжди виключно вишукані, достеменно вибудовані композиційно. Не дивлячись на те, що манери батька й сина яскраво відмінні, демонструючи приналежність до різних генерацій, що дуже легко відчуті за стилістичними ознаками, багато що їх об'єднує. Передусім – тяжіння до стилізації, умовності, знаковості мови, любов до алегорій, тонке відчуття гумору. Реалістичності в гравюрах Пугачевських знайти майже неможливо. Лише Аркадій в обмеженій кількості робіт навмисне вдавався до майже фотографічної точності, демонструючи свою вправність із суто технологічної точки зору, показуючи фантастичне володіння штихелем. Більшою мірою це було у друкованій графіці майстра, екслібрис частіше таких екзерсисів не зазнавав. Але загалом їх мовою, певною мовною одиницею, є символ, характерна стилізація. Пугачевський-молодший взагалі часто вдається до абстрактних композицій, йому притаманні безпредметні аркуші. Філософія його графіки завжди тримається на недосказаності, натяку, іншомовності, за якими приховані глибинні багатозарові підтексти. Звичайно, така загальна картина стилю, манери митців вкотре підтверджує виправданість їх частих звернень до образу блазня. Рафінованість, витонченість, вишуканий стиль графічних аркушів обох митців, синтезовані з досконалістю технічного втілення ідеї на папері, гарно сполучаються з

обраним образом. Блазень-філософ, що виходить із-під їх штихеля, завжди дивиться на світ трохи зверхньо, через примружені вії, як і самі митці стоять дещо відсторонено від сірого натовпу, що складається зі середньостатистичних одиниць.

Аркадій Пугачевський вдавався до образу і блазня, і клоуна, і Тіля Уленшпігеля, і Дон Кіхота – всі славнозвісні іпостасі образу були в його арсеналі, як і у його сина, Геннадія. Але є одна цікава закономірність – Пугачевський-старший почав цікавитися цим образом із 1990-х рр., переважна більшість аркушів із мотивом блазня була створена наприкінці 1990-х – у 2000-і рр., і частіше – у книжковому знаку, який сам по собі є зосередженням іншомовності та символізму. То ж, симпатія до цього образу прийшла до художника з віком, із досвідом, із мудрістю років. Уже незадовго до уходу він підготував книгу віршів під назвою «Соло», ілюстровану власними гравюрами, де червоною лінією пройшла циркова тематика, стрижневим став образ клоуна. Це була певна фінішна риска, а біля дверей до вічності не прийнято брехати... Одкровення митця були захищені найкращим, вищим засобом оборони від сірості натовпу – клоунським гримом, маскою, ковпаком клоуна... Немає нічого серйознішого за життя справжнього клоуна... Не існує нічого складнішого, ніж смішити, не будучи смішним... Бути смішним, не перетворюючись на посміховисько, зберігаючи відчуття міри та балансу між вседозволеністю та хоробрістю, між філософствуванням та нудьгою, між скабресністю та тонким шляхетним гумором... Ця книга була для художника дуже важливою, це його останній акорд... Але він не встиг її побачити – митець помер, не дочекавшись виходу у світ свого «Соло»... Друкований екземпляр графічного «Реквієму» супроводив його в останню путь.

Тіль Уленшпігель двічі з'являвся на папері у творчості А. Пугачевського, аркуші належать 1990-м рокам. 1995 р. датований семиколірний екслібрис Jef Arras, доволі легкий емоційно та для сприйняття глядача. 1997 р. став роком появи ще одного твору з костерівським образом. Книжковий знак, створений для Evert Veldhuizen, брав участь у тематичному конкурсі «Тіль Уленшпігель» у Бельгії, ставши номінантом (рис. 1). Аркуш надзвичайно складний за колористичним вирішенням –

Рис. 1. Пугачевський А. *Ex-libris* Ever Veldhuizen.
«Тіль Уленшпігель». Х6/10. 1997 р.

надрукований із десяти (!) дошок, де майстерність комбінування відбитків при друку залишають тільки дивуватися ювелірній точності та скрупульозності.

Кілька разів майстер звертався і до образу Дон Кіхота. Наївний нещасний романтик-філософ, об'єкт блюзнірства натовпу постає у нього Лицарем Сумного Образу. Його еволюція образу дуже цікава – від 1994 до 2020 рр. його ідальго пройшов тернистий шлях, мудрішаючи разом із художником. Екслібрис George Sekine (X6/5, 1994 р.), екслібрис Йошен Фанг (X6/6, 2009 р.), екслібрис Tong Qing Zhang (X6/6, 2015 р.), нарешті, «під занавіс» – «Дон Кіхот» книжкового знаку Meng Kaige (X6/5, 2020 р., рис. 2). Митець понад чверть століття вів літопис героя Сервантеса – від трошки комічного Санчо на дальньому плані, кумедно-сердитого Росінанта та сумнуватого ідальго (1994 р.) до виснаженого схудлого Росінанта з похиленою головою та сумного ламанського лицаря з величезними очима, сповненими смутку, та пророслим листячком списом як символом бездіяльності та марності дії, як і млин далеко на пагорбі (2020 р.).

Рис. 2. Пугачевський А. Ex-libris Meng Kaige. «Дон Кіхот». X6/5. 2020 р.

Цікаво, що при всій складності технічного втілення, суміщення при друці, аркуші з образом іспанського мрійника завжди були у київського майстра монохромними, без порушення шляхетної стриманості кольорів.

Нарешті, образ клоуна – з найпривабливіших для художника в пізній період його творчості. Цирковий філософ, майже завжди – доволі поліхромний, із маскою посмішки, за якою – легкий гумор та філософія життя. Як будь-хто з тих, хто дістався певного порогу, досяг мудрості, художник по-спартанськи йде в осінь життя з посмішкою. Це посмішка міма, досвід сумного П'єро... Всі класичні типові атрибути лицедія наявні – котелок, смугасті панчохи чи брюки, інколи за принципом середньовічного міпарті, грим, червоний ніс («Клоун та метелик», кольорова гравюра, 2008 р.; «Клоун а Пегас», кольорова гравюра, 2008 р., рис. 3; екслібрис С. Корн, «Клоун», Х6/5, 2010 р.; «Мелодія для кролика», кольорова гравюра, 2010 р.; «Мильні бульбашки», «Дует», «Меломан», усі – кольорова гравюра, 2015 р.; «Акордеон», кольорова гравюра, 2019 р.; екслібрис Wang Ying «Два виконавця – один інструмент», Х6/6, 2019 р.)... Але чи це не є знов той самий лицар?... Чи не натякає на цю його природу шпора на клоунському черевіку? (рис. 3). Наче закликає – впізнайте, це я ж, лише за маскою дурня, блазня, але це ж я! Я, хто керує світом (глобус поряд із постаттю), я, хто знається з музами (пегас на земній кулі), я, хто здатен впіймати примарну вдачу (сачок у руках), я, той самий Лицар (шпора та міпарті), це я, впізнайте мене під гримом та у вбранні дурня! Часто художник презентує клоуна на дзеркальній поверхні, подекуди поєднуючи його з образом музиканта, – він легко грає на тонких струнах людської душі, в нього, немов у дзеркало, дивиться глядач... Цікаво поданий і контраст веселого та сумного клоунів – що може бути яскравішим за таке протиставлення? (рис. 4) Щоразу ці аркуші як полотна

північно-ренесансових митців, треба читати, бо вони сповнені символів та прихованих смислів, для яких потрібно мати ключ. Черговий раз стверджуємося в думці, що графіка, особливо – друкована, є мистецтвом для інтелігенції, що має достатньо знань, щоб вчитатися у смисл естампа та оцінити високий рівень професіоналізму високого друку.

Рис. 3. Пугачевський А. «Клоун та Пегас».

Рис. 4. Пугачевський А. «Радість та Кольорова гравюра. 2008 р. смуток». Кольорова гравюра. 2019 р.

Лінію образу блазня продовжує у своїй графіці і Геннадій Пугачевський. Але в його графіці домінує саме образ блазня, не клоуна. Хоча і Тіль, і Дон Кіхот також не залишили майстра байдужим, він теж віддав належне класичним образам. У 1997 р. він створив дуже стилізований, схематизований образ у холодних тонах книжкового знаку

для В. Rath, втілюючи його в складній гравюрі на пластику у вісім дошок, майже зовсім абстрактний, максимально стилізований та умовний. У 1999 р. з'явився теж дуже стилізований, монохромний, рафінований образ Дон Кіхота (екслібрис George Sekine, X6/5, рис. 5), що отримав приз Асоціації екслібрису в Японії в 2000 р. та Медаль на III Міжнародного показі екслібрису в техніках ксилографії та ліногравюри в Катовіце в 2001 р.

Рис. 5. Пугачевський Г.
Екслібрис George Sekine.
«Блазень із книгою».
«Дон Кіхот». X6/5. 1999 р.

Рис. 6. Пугачевський Г.
Екслібрис М. Humplik.
X6/5. 1995 р.

Циркові мотиви не віддзеркалені в його роботах, він вдається до ще глибиннішого образу саме класичної іконографії блазня – у ковпаку дурня, середньовічному костюмі, де частіше домінує традиційний для такого трактування червоний колір (екслібрис Agaath&Jos van

Watershoot, «Пісня блазня», X6/4, 1993 р.; екслібрис М. Humpлік, «Блазень із книгою», X6/5, 1995 р., рис. 6). Стилiстично образи Пугачевського-молодшого значно відрізняються від манери його батька – легкістю, музичністю, домінуванням ритму, лінії, ще більшою вагою стилізації. Гравюри Геннадія надзвичайно вишукані, багатоколірність при стриманості та рафінованості теж належить до сильних боків манер художника – деякі його аркуші друкувалися з десятку дошок, але при цьому кожна композиція максимально врівноважена, колористично виражена.

Серед головних ідей, яка проходить через усю творчість графіка, – лінія «Король та блазень», що варіювалася митцем мінімум чотири рази: екслібрис А. Пугачевського «Блазень і король» (X6/4, 1992 р.), екслібрис Ruth Jensch «Король і блазень» (X6/4, 1993 р.), екслібрис Joop Reijnenurg «Король Лір» (X6/10, 1995 р., рис. 7). Часто образ обігрується в контексті мотиву гри, де майже всюди задіяна гральна карта або шахова дошка як її символи. Шекспірівський мотив гри супроводжується тонким фльором радикально стилізованих образів. У роботі «Король Лір», надзвичайно складній із технологічної точки зору, надрукованій із десяти дошок (!), дуже показово трактований дуєт короля та блазня з явною домінантою останнього. Протиставлення бранця та вільнодумця, символів пут та

*Рис. 7. Пугачевський Г. Екслібрис Joop Peijnenburg.
«Король Лір». Х6/10. 1995 р.*

свободи, де першим, переможцем завжди позиціонується блазень, приниженим та залежним – король. Але інколи блазень представлений і як охоронець, добрий янгол вічно залежного, слабкого монарха, що перманентно не самостійний і потребує захисту, бо це є коронована слабкість. При цьому межа між цими амплуа дуже прозора та крихка, і вони часто міняються місцями, за спиною можновладця завжди тінню стоїть блазень...

Висновки. Звісно, образ блазня трактується Аркадієм та Геннадієм Пугачевськими, при доволі великій кількості спільних рис їх друкованих аркушів, по-різному, як концептуально, так і технічно. Але, мабуть, найповніше і

найяскравіше подана ідея в їх спільному аркуші, що може бути позиціонований як квінтесенція втілень мотиву блазня обома митцями. Примітно, що робота була виконана в 2000 р., відмітила межу століть та тисячоліть, багато коли вирішальну, той самий вельфлінівський *Stilwandel*, коли будь-який твір може проголошувати очікування нового і кризи старого. Це екслібрис Doris Thiel-Brigitt Lizinski «Король та Блазень» (X6/12, 2000 р., рис. 8).

Рис. 8. Пугачевські А. та Г. Екслібрис Doris Thiel-Brigitt Lizinski. «Король та Блазень». X6/12. 2000 р.

Аркуш створений майстрами у співавторстві, при цьому не важко за комплексом характерних стилістичних рис визначити, які саме сегменти композиції ким було втілено. Тут є і подвійна природа короля та дурня, і символіка карти як візуалізації мотиву гри, і сумний гумор, і протиставлення

кольору та темряви. Вічна тематика, вічний образ, вічні ідеї... Мабуть, найдосконалішим інструментарієм для їх втілення і є друкована графіка, вишукана мова якої, як і шекспірівські алегорії та символічна мова вічного Блазня, під силу не кожному митцю, критику, глядачу.

Список використаних джерел:

1. Аркадій Пугачевський. URL: <https://pugachevsky.com.ua/arkady/biography>.
2. Бердичевский Я. Об искусстве Аркадия и Геннадия Пугачевских. Гравюры Аркадия и Геннадия Пугачевски: альбом. Киев, 2007. С. 2-5.
3. Каменецька Ю. Відображення авторського стилю в екслібрисах українських митців на міжнародних виставках-конкурсах у Бресті. Культура і сучасність. 2019. № 1. С. 260-267.
4. Михальчук В. Основные тенденции актуализации экслибриса на современном мировом арт-рынке. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2014. № 3. С. 70-75.
5. Михальчук В. Мотив ангела в графіке Геннадия Пугачевского. Scientific light. 2017. № 1 (17). С. 12-22.
6. Нестеренко П. Графічні техніки в екслібрисах ХХ ст. Мистецтвознавство України. 2003. № 3. С. 348-355.
7. Романенкова Ю. Книжный знак в художественной культуре Украины рубежа ХХ и ХХІ веков. Текст. Книга. Книгоиздание. 2021. № 25. С. 122-143.
8. Романенкова Ю. Київські мотиви у друкованій графіці Аркадія та Геннадія Пугачевських. Матер. Міжнародн. наук.-практ. конф. «Інноваційні наукові дослідження в умовах світових змін» (29-30 квітня 2022 р.). С. 18-22.
9. Романенкова Ю. Сучасний український екслібрис у вітчизняній гуманітаристиці: до питання стану дослідженості феномену. Арт-платформа. 2022. №2(6). С. 130-149.

10. Романенкова Ю. Основные инструменты художественного языка киевского графика Аркадия Пугачевского. Матер. Міжнар наук.-практ. конф. International scientific innovations in human life. 2021. С. 368-375.

11. Романенкова Ю. Творчий доробок Аркадія Пугачевського як іміджеформуєчий фактор сучасної української друкованої графіки в контексті світового арт-простору. Народознавчі зошити. 2021. №5(161). С. 1234-1246.

12. Тупік В. Роль українських екслібристів у формуванні конкурентноспроможності українського графічного мистецтва на міжнародній арені. Молодий вчений. 2017. № 5 (45). С. 80-83.

13. Pugachvsky.name. The style that has the name. Available at: http://pugachevsky.name/arkady/collection-exlibris/page_1.html

14. Romanenkova J., Zemlianska N., Zaria S. Religious genre in the contemporary Ukrainian exlibris: schools, techniques, main characteristics. The International Circle of Educational Institutes for Graphic Arts: Technology and Management. 2022. №13. P. 29-41.

15. Romanenkova J., Bratus I., Kuzmenko H. Ukrainian Ex Libris at the End of the 20th Century and the Beginning of the 21st Century as an Instrument of the Intercultural Dialogue. Agathos. 2021. Vol. 12, Is.1 (22). P. 125-136.

16. Romanenkova J., Bratus I., Varyvonchuk A., Sharikov D., Karpenko O., Tkachuk O. Computer technologies as a method to create a contemporary ex-libris. Journal computer science & network security. 2022. Vol 22. №6. P. 332-338.

17. Romanenkova J., Paliychuk A., Mykhalchuk V. Kiev ex-libris school as a xylography traditions keeper in Printmaking of modern Ukraine. Journal of Graphic Engineering and Design. 2021. Vol. 12(3). P. 39-45.

